

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12805

YULIK

Jacob Pat

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יעקב פאט.

יואל'יק

13/9/05

יעקב פאט

יואל ק

אילוסטרירטע קינדער-ביבליאָמעק.

אין פאָרעם פֿאַר די קינדער
און פֿאַר די פֿאַרעלטערן

פאַרלאַג א. נ. יוטלין

1921

וואַרשע

Druk. „UNIVERSAL“ Nowolipki № 6. —

1021

די געשיכטע הייבט זיך אָן פֿון יענער צײַט, ווען
 יואליקס טאַטע איז אַוועק, און אַוועק איז זײַן טאַטע,
 ווי נאָך אַ סך טאַטעס און ברודער און פעטערס, —
 אין מִלְחָמָה. ווען ניט דאָס, וואָרט די גאַנצע מַעֲשֶׂה
 ניט געווען.

פריער איז יואליקס טאַטע געווען אַ סמאָלער
 ער פֿלעגט מאַכן שאַפּעס און מישן, און ער פֿלעגט
 אַנשניידן סטרוושקעס פֿאַר יואליקן, פֿאַר יואליק זאָר
 האָבן מיט וואָס זיך צו שפּילן און נאָך פֿאַרטיילן די
 תּוֹבֵרִים. נאָכדעם האָט ער זיך אָנגעמאַן, ווי אַ סאָר-

דאָס מיט אַ סאָלדאַטסקע היטל און גענומען אַ פּיקס
און אוועק.

געדענקט דאָס זאלדיק גאנץ נומ, ווי זיין גרויסער
טאטע האָט געווינט, אים געמושט און געקוישט זיך
מיט דער מאמען. אזוי דאָס דער טאטע זיך מיט גע-
קוישט קיינמאָל מיט דער מאמען.

— ווי געזונט, מיין קינד...

— וואוהין גייסטו טאטע?...

— אין מלְחָמָה...

האָט זאלדיק מיט מיט פארשטאנען, וואוהין גייט
דאָס זיין טאטע, צו וואָס דארף דאָס זיין טאטע גיין
אין מלְחָמָה, בְּשֵׁעַת עַר דארף דאָך גאָר נאָך צוקלייען
די פערטע פּוס אין מיט, נאָר געפילט האָט ער, אז
דאָס איז עפעס מיט קיין גוטע זאך.

נאָר אָבער באַלד ווי דער טאטע איז אוועקגע-
גאנגען און אים האָט נאָך אפילו אַ ביסל געשטאָבן
פון טאמנס באַרד, איז ער אַרויסגעלאָפן מיט אַ גרוֹלֶה
צו די קינדער!

— מיין טאטע איז געגאנגען אין מלְחָמָה!... — און

דערציילט פאר די קינדער אלץ, וואָס עס האָט זיך געמאָן ביי זיי אין שטוב.

נאָכדעם האָט ער געוואונט, אז דער מאַמע איז ניטאָ. ער האָט דאָס געפילט אינדערפרי אין שטוב, ווען ער פלעגט אויפשטיין און פלעגט אריינקומען אין גרויסן צימער פון די סטרוזשינעס אין ווערקשטאט — שפיל, ליידיק, פּעלט עפעס, סקריפעט קיין זאך ניט אין ער זעט ניט דעם מאַמען וויגנדיק זיך אהין און צוריק ביים העבלעווען. האָט ער דאָס געפילט אינאָונט, אז ער פלעגט פון חדר קומען אהיים. ער פלעגט זיך שפילן, אָנשפילן און נאָכדעם דערפילן, אז ער איז מיט דער מאַמען אַליין ביים מיט, נאָר זיי ביידע, און דער מאַמע איז אַוועק. עס איז געווען ביי זיי אין שטוב אַקוראט אזאַ מעשה מיט די קע-צעלאַך. מען האָט צוויי קאַצעלאַך צוגענומען ביי דער ווייסער קאַץ פלעגט יואליק זיך שפילן מיט דער קאַץ און איר באַוויינען:

— ריינע קעצעלאַך זיינען אַוועק אין מלְהָמָה...

אז יואליק איז געגאַנגען אין חדר און געזען

ספּילדאָטן אויפן גאַס, זיינען זיי אַלע געגאַנגען אין די-

וערביקע שינעלן, ווי זיין מאמע, מערנימ זיין שינעל
 איז געווען מיט לאנגע אַרבל, לאנגע איבער די פינגער-
 גער — פלעגט זיך אים אויסרוכטן, אז אָט גייט זיין
 מאמע פון גאס, אָט איז ער שוין געקומען צוריק פון
 מלחמה. ער איז דאָך שוין אָפּשר צוואנציק מעג אין
 מלחמה!...

אויפן הויף האָבן די ווייבער רַק גערעדט וועגן
 די סאַלדראטן און וועגן דער מלחמה, וואוהין זיין מאַ-
 טע איז אוועק, און די קינדער האָבן זיך אַ גאַנצן
 פאַרנאַכט אָפּגעשפּילט אין מלחמות. ער, יואליק, איז
 אַליין געווען אַ מאמע, וואָס האָט אַ שינעל מיט לאַנג-
 גע אַרבל און פאַרט אוועק צו דער מלחמה הינטערן
 שטאָט און זעגט זיך מיט זיינעם אַ יינגל:
 — זי געוונט... זאַלסט פאַלגן דער מאמען...
 זאַלסט גיין אין חדר!...

אַקוראַט, אַ שטייגער, ווי זיין מאמע האָט אים
 אָנגעוואָגט.

יואליק איז דעמאָלסט אַלס געווען אַכט יאָר.
 ער האָט געהאַט אַ בלויזע הימעלע מיט אַ דאַשעק
 און מיט אַ קנעפעלע. ער האָט שוין געקאַנט אַליין

אויפקאכן די קליי און זי צורעכט מאכן, ער האט שוין אריין געקענט אויפשטעלן אן אמתן מישל מיט הירצערנע פיס.

איז אוועק א סך צייט און עס איז אָנגעקומען א בריוו פון מאטן. ביו יענער צייט האט נאך יואליק ניט געזען ביי זיך אין שטוב דעם פאָטשטער מיט בריוו. דער טאטע האט געשריבן, אז ער וועט געוויס קומען אהיים. יואליק האט געמיינט, אז ער וועט נאך אין דעמועלביקען טאג קומען.

איז ער ניט געקומען אין דעמועלביקן טאג, אבער ער וועט געוויס קומען, ווי נאך עס וועט זיך ענדיקן די מלחמה, וועט ער קומען צוריק, ער וועט אראפ-קומען, ווי א סאלדאט, ווי אלע סאלדאטן - מיט א ביקס און מיט א שינעל, דער ביקס וועט שוין בלייבן שטוב פאר יואליקן אויף דער צייט, ווען ער ווערן א סאלדאט און גיין אויף מלחמה.

דער שכנותעס מידעלע, באשעלע, ווייס גארניט, אז זיין טאטע איז אוועק אויף דער מלחמה. דאס וויל יואליק איר באווייזן, ווי אזוי זיין טאטע שלאגט זיך און ער לויפט גלייך צו איר מיט קולאקעס און אָנגע-

בלאזענע באקן און מוט א קנאק אין ביידע באקן. —
אז אזוי האלט מען דאס מלחמה, נאך זי פארשטייט
ניט, זי דערשרעקט זיך און הייבט אן צו וויינען.
מיטא, אז באשעלע וויינט, מאכט ניט אויס, זי
איז דאך א קליין מידעלי און זי האט מורא פאר א
מלחמה. אלע קליינע מיין גלאך וויינען, נאך א מאמע
זאל גאר וויינען, דאס איז שוין מאדנע. דאס געדענקט
יאל גאנץ גוט, אז ער האט זיך אויפגעכאפט אינמיטן
שלאף און געזען, ווי די מאמע זיצט א נאקעטע אין
וויינט. וואס וויינט די מאמע? — די מאמע איז דאך
ניט באשעלע, זי האט דאך ציט מורא, וואס דער
מאמע שראגט זיך אויף דער מלחמה. ער, יואליק,
וויינט ניט. אז דער מאמע וועט קומען, וועט ער דאס
אויס אלץ דערציילן.

נאכדעם האט די מאמע געמאכט גאר א גוטע
זאך. זי האט געמאכט די שטוב גאר א גרויסע. מיטן
האט ארויסגעטראגן פון שטוב די גרויסע שאפע און
ארויסגעלייגט אויף א וואגן, נאכדעם די דריי גרויסע
מישן. יואליק האט געהאלפן טראגן, ארויסגעטראגן
די ברעטער, דער מאמע וועט געוויס שרייען — ער

האָט נאָך געדאַרפֿט צוקלײען די פערטע פּום אין
 מיט. איז געוואָרן לײדיק, גערוים די גאַנצע שטוב.
 יאָגט זיך אַרום יואליק מיט באַשעלען. סטרוזשקעס
 זײנען דאָ גענוג. מיט די סטרוזשקעס קען מען וואַרפֿן
 און שיסן, אַקוראַט, ווי מען שיסט פון ביקסן:

— פּיף-פּאַף !! פּיף-פּאַף !!

און יואליק ווערט פאַררויטיקט און פאַרשוויצט
 פון זײן מלְחָמָה.

די מאַמע האָט ערגעץ באַקומען אַ גרויסן קאַשיק
 און פלעגט פאַרפאַלן ווערן אויף גאַנצענע טעג. דער-
 פאַר פלעגט זי שמענדיק פאַרנאַכט ברענגען עפֿל אין
 איר קאַשיק.

ער, יואליק, איז דוכט זיך, גאַרניט געווען שול-
 דיק, נאָר דאָך פלעגט די מאַמע אויף אים שרײען:
 — ווערסט אַ צעקאַזענער יונג... וואַרט, פּוֹזעט

אַראַפקומען דער טאַמע !...

אַדרבֿוּה, וואָל אַראַפקומען דער טאַמע. דער טאַ-
 מע פלעגט אלײן זאָגן, אז מען מעג אַרומלויפֿן אי-
 בערן שטוב, מען דאַרף נאָר די קלײ, ניט אויסמיסן.
 איינמאָל זײנען אלע קינדער אַרויסגעלאָפֿן פון

הויף אויף דרויסן. צום ערשטן מאָל האָט מען דאָס געזען. מען האָט אויף וועגענער געפירט סאָלדאטן מיט ווייס-אַרומגעבונדענע קעפּ, מיט אַרומגעבונדענע הענט, יואַליס האָט אַליין געזען, ווי איינער איז געלעבן אין וואָגן אויף שטרוי מיט אַ געלעך באַרד און גע-שטאַרבן. ער האָט אַליין געזען, ווי ער איז געשטאַרבן. יענער מיט דער געלעך באַרד האָט געקוקט, געקוקט און געשטאַרבן, געוויס.

אייגענטלאַך האָט דאָך דאָס מיט זיין טאַטן גאָר-ניט צו טאָן. זיין טאַטע איז דאָך אַוועק ווייט מיט די סאָלדאטן און ער שיסט שוין געוויס מיט זיין ביקס, און זיין טאַטע האָט גאָר אַ שוואַרצע באַרד, גאָר אַ קורצע, ניט קיין געלע, נאָר עס האָט עפעס שטיל אַ קלעם געטאָן ביי אים אין האַרצן...

איז ער דאָך אַ קליין יינגל, איז ער אַוועק אויפן הויף און האָט געמאַכט מיט די חבֿרים אַ נייע שפּיל-די שפּיל אין קִינָה. מען האָט אָנגענומען איינעם פאַר די הענט און פאַר די פּיס און געטראָגן, נאָך אים זיינען אַלע יינגלאַך נאָכגעלאָפּן און געוונגען, ווי נאָך

א גויישע לײַד, און צוויי הַבְּרָה-לײַט האָבן נאַכגעמאַכט
דעם קאַשמאַשאַל :

— בום... בום... בום...!

דעמועלרביקן אָוונט, בשעת ער האָט זיך אויסגע-
טאַן צום שלאָפן, האָט ער געפרעגט בײַ דער מאַמען:
— ווי אַזוי דערשיסט מען עס אויף דער בִּלְחָמָה?..
— מיט קוידן, ניט דאָ געדאַכט... האָט די מאַמע
געענטפערט.

— און דעם מאַטן קען מען אויך דערשיסן?..

— זאָל גאָט אויסהיטן, דו נאַריש יינגל...

דאָס איז געווען צום ערשטן מאל, וואָס יואליק
האָט געמראַכט, אז מ'האָט דערשיסן זיין מאַטן. נאָכ-
דעם האָט ער זיך אָן דעם אַ סך מאל דערמאָנט און
בְּמַעַט ווי אַ גרויסער פּלעגט ער אָפט פרעגן בײַ דער
מאַמען :

— מאַמע, וואָס איז איצטער מיט דעם מאַטן?..

און די מאַמע האָט אפילו ניט געקענט מראַכטן
וועגן דעם, וואָס עס מאַכט דער מאַמע: זי האָט גע-
דאַרפט גאַנצענע טעג אומלויפן מיט איר קאַשיה און
פאַרקויפן אין גאַס געבעקס, עפל, באָב און קיבעלאַך...

און מען פלעגט שוין מער נישט עסן קיין אַנבייסן און
וואַרמעס, ווי אַמאָל, און מען פלעגט שוין נישט מאַכן
קיין שַׁבָּת, ווי אַמאָל, — נאָר יואליק מיט דער מאַמען,
אַן מאַטן...

און די מאַמע פלעגט זיך אָפט ביזערן אויף
יואליקן, אז ער רייסט אויס ביי איר דאָס האַרץ.
דאָס איז טאַקע געווען אַ ביסל אָמט — ער האָט זיך
פון עמיצן אויסגעלערנט צו גראָצן מיט די אויגן, בְּשַׁעַת
מען רעדט צו אים אָדער וועגן אים...

ווי יואליק האָט געמיינט, האָט שוין דער מאַמע
געדאַרפט פון לאַנג קומען. ער האָט דאָך נישט וויסן,
ווי לאַנג דער מאַמע זאָמט זיך שוין אין דער מִלְחָמָה,
דאָר עס איז שוין געווען וייער לאַנג. ער האָט שוין
אין חֲדָר לאַנג נישט געבראַכט קיין געלט, ער האָט
שוין איינמאָל פאַר דער מאַמען אָפגעוויינט אַ גאַנצן
אָונט, אז דער רבי האָט אָנגעזאָגט, דאָס ער וועט
אַן געלט נישט אַרײַנלאָזן, און אויף מאַרגן האָט טאַקע
דער רַבִּי געשריען אויף אים:

— אײַך קאַן דאָך קיין יאָר נישט וואַרטן...

אין אַ וואַך אַרום, אז יואליק האָט פון זײַן מאַ-

מען ניט געקראָגן קיין געלט פארן רבי'ן, האָט ער
 זיך געוואָלגערט מיט אַ געוויין אויף דער ערד, גע-
 קלאַפט מיט די צעריסענע שיכלאַך אָן דער פאַרלאָ-
 גע און ניט געוואָלט גיין אין תּוֹרָה.
 - פון מיינטוועגן גי' ניט... ליג אין שטוב... -
 האָט די מאַמע געזאָגט.

איז ער טאַקע ניט געגאַנגען אין תּוֹרָה און זיך
 אַרומגעוואָלגערט אויפן הייר און נאַכדעם האָט מען
 אים אָפּגעגעבן אין תּלְמוּד־תּוֹרָה. דאָרטן איז ער גע-
 ועסען אויף איין באַנק מיט נאָך אַ יינגל, וועמענס
 טאַטע ס'איז אויך אַוועק צו דער מְלַחְמָה. זיי האָבן-
 ביידע געדערנט פון איין צעפּליקטן חוּמֶשׁ.
 האָט דאָס אַזוי לאַנג געדויערט, אַזוי לאַנג זיך
 געצויגן, ביז מען האָט זיך דערוואוסט פון אומגליק,
 וואָס האָט געטראָפּן מיט צווער דעם סטאַלער - מיט
 יואליקס טאַטן.

צווישקע דעם שמידס זון איז געקומען פון פראַנט
 און האָט דאָס דערציילט: אויף אַ באַרג האָט מען
 דערשאַסן יואליקס טאַטן.
 צווישקע האָט דערציילט, אַז דאָס איז געווען

בינאכט. אלע סאלראטן וויינען געקראכן אויפן בארג.
 זי האבן געדארפט האבן דארט אויף יענער זייט. פון
 יענער זייט האט מען געשאסן. עס איז געווען פינ-
 שטער. מען האט גארניש געווען, עס האט נאך גע-
 זשומט און געלויבטן און געפלוגן אין ווער לופטן, ווי
 אַנגעגליטע אייזנס ביים שמיר. אויף מאָרגן האָט לייזש-
 קע געפונען יואליקס טאטן אויפן בארג. יואליקס טא-
 טע האָט געהאלטן אין האַנט די פּאַאַגראַפיע פון זיין
 יואליקן. נאָר ער איז שוין געווען אַ טויבער.

יואליק איז נאָך געווען אַ קליין יינגל, נאָר דאָך
 האָט ער זיך אַזוי צעוויינט, אז מען האָט אים ניט
 געקענט אייננעמען. ער האָט גענורעט זיין קאָפּ צו
 זיין מאַמען, געוויינט, און די מאַמע צוזאמען מיט אים.
 — ווי צו דיר, מיין יתום...

און שוין. מער וועט שוין יואליק זיין טאטן ניט
 זען. דארט ערגעץ אויף אַ באַרג איז ער געפאלן, זיין
 ביקס איז אויך געפאלן אָן אַ זייט, פון אויבן האָבן
 געזשומט די קוילן און די פייערן און ער איז געלעגן
 מיט יואליקס בילד אין האַנט...

און יואליק איז געוואָרן אַ יתום.

נאך זיין מאטנס טויט איז יואליק אויף מאָרגן
 ניט געגאנגען אין תּלְמוּד-תּוֹרָה. עס האָט אויסגעזען,
 ווי זיין מאמע וואָלט זיך מערער דערמאָנט אָן איר
 קינד, אָפּגעזעסן מיט אים אַ גאַנצן טאָג אין שטוב
 און פּאַרנאַכט, אַז זי האָט דאָך געדאַרפט גיין אָפּנע-
 מען די געבעקס פאַר אירע קונדן, האָט זי מיטגענו-
 מען מיט זיך יואליקן. יואליק האָט אַליין געוואוסט,
 וואו עטלאַכע קונדן וואוינען, און ער האָט זיי אַליין
 אַריינגעטראָגן - פאַרשפּאַרט דער מאמען.

איו ער מיט איר אומגעגאנגען עטלאַכע טעג,
 צומאָל מיט דער מאמען גערערט וועגן תּוֹך-זאַכן,
 וועגן פאַרדינסט און וועגן דעם מאטן, צוגעלאָפּן און
 פאַרשפּאַרט אַ גאַנג און עס איז פון זיך אַליין אַרויס-
 געקומען. אַז יואליק איז געוואָרן אַ גרויסער מענטש,
 ער איז אַוועק העלפּן זיין מאמען ביי איר קאַשיק. ער
 איז צומאָל צוגעגאנגען זאָגן קריש, נאָר אין תּלְמוּד-
 תּוֹרָה האָט ער מער ניט געלערנט.

עפעס אַ פאַר לאַנגע הויזן האָט זיין מאמע פאַר

אים געקראָגן און ער האָט זיי אַרײַנגערוקט אין זײַנע
שווערע, צערײַסענע שמוול. זײַן רעקל איז געווען מיט
ברײַטע לאַנגע אַרבע — זײַן טאַטנס מאַרײַנאַרקע. אַ
היטל האָט ער געהאַט פֿון זײַנע פֿאַרפֿל, אויסגע-
פֿליקט אין שפּײַן.

האַט זיך געמאַכט אמאָל, אַז ער זענעט האָט אים
געפרעגט אין גאַס:

— זײַגל, וועסט קענען צוטראָגן דאָס פעקל?..

— בײַל קענען...

האַט ער אָנגעהויבן צוטראָגן אַ פעקל און דאָן
אָנגעהויבן אַרײַן צו פֿאַרדינען, אַנדערש האָט אָנגע-
הויבן אויסצווען זײַן לענגלאַכער נעול, זײַנע פֿאַרהאַנג-
גענע אויגן, ער האָט אָנגעהויבן צו רײַדן מיט נײַע
ווערטער:

— ער האָט מיר אָפּגעשטעקט אַ צענער...

אַדער:

— דאָס איז טײַנער אַ קינד...

עפעס גאָר אַ נײַ זײַגל.

און זײַן מאַמעס פֿנים איז געוואָרן האַרטער און
פֿאַרעקשנט, זײַ פֿאַרקלאַפּט עפעס מיט אַ מיר אַ היל-

צערנער, עס האָט אויסגעווען, אז זי האָט עפעס פאַר-
געסן אַ גרויסע און וויכטיקע זאַך - אז איר מאַן איז
געשטאַרבן - און זי פלעגט נאָר האַלבען, יאָגן, ניט פּרעגן
פאַרויס, צוליב וואָס... נאָר דאָכט זיך, אז אַט באַלד
וועט זי זיך אָן אַלץ דערמאָנען.

און אַקוראַט אין יענער צײַט זיינען אַרײַן די
דייטשן אין שטאָט - דיזעלביסע, געוויס, וואָס האָבן לײ-
זער דעם סטאַלער דערשאַסן...

פריער זיינען סאָלדאַטן גיך געגאַנגען, אַ סך סאָל-
דאַטן, פולע גאַסן מיט סאָלדאַטן, מיט פערד, אַזוי-
פיל פערד, וואָס יואליק האָט נאָך קיינמאַל ניט גע-
זען אַזוינס, און וועגענער זיינען געפאַרן, איינע נאָך די
אַנדערע, און געזאָגט זיך, און אינמיטן איז געלאָפן אַן
אַפיציר אויף אַ פערד און געשריען, הויך געשריען,
ווי זיי אַלע וואָלטן זיך פון ערגעץ אָפגעריסן און
פאַרן אַראָפּ, די מענטשן האָבן גערעדט, אז די
דייטשן יאָגן זיי, יואליק געדענקט דאָס גאַנץ גוט, ער
איז געשטאַנען אויפן בריקל פון שטוב צוזאַמען מיט
נאָך מענטשן און געקוקט דאָרטן אַראָפּ, וואו עס איז

געווען א גרויסע שרייפה און דער הימל האָט געגרייט
אין רויסקייט.

— קום אריין אין שטוב... — האָט די מאמע אים
גערופן, און ער איז געשטאנען אויפן בריקל און גע-
ריסן זיין פנים צו דער שרייפה פון וואָסזאל. ער האָט
אליין געזען, ווי איינע נאָך די אנדערע זיינען די
דייטשן געפאָרן איבער די טראַטוואַרן אויף שטילע ווע-
לעסן פֿעדן מיט שוואַרצע פֿעדערן אויף די הימלען.

ביי זיי אויפן הויף האָבן זיך באַזעצט דייטשן,
מיט וועגענער, מיט פֿערד, יואליק איז דאָך שוין גע-
ווען א גרויסער מענטש, האָט ער זיך געפרובט צע-
נויפֿירן מיט א גרוילאָכן דייטש פון זייער הויף:

— דו האָסט דאָס דערשאַסן מיין טאָטן אויפן
באַרג?..

פֿאַרשטייט זיך, אז דער דייטש האָט ניט פֿאַר-
שטאַנען, וואָס יואליק רעדט צו אים, האָט יואליק זיך
גאָר אויסגעדרייט, צוגעלאָצט מיט די אויגן און אונ-
טערגעפֿייט.

עפעס איז דאָמאָלסט נאָכדעם געוואָרן ניט גוט,
די מאַמע האָט מער ניט געהאַט וואָס צו טאָן מיט

איר קאָשיק, ער, יואליק, האָט אויך ניט געהאַט וואָס
 צו טאָן. מען האָט זיך אומגעדרייט איבער די גאַסן און
 שטאַרק געוואָלט עסן. ער, יואליק, מיט נאָך אנדערע
 יינגלאך, האָבן זיך אָנגעהויבן אַרומדרייען אַרום די
 דייטשן און ביי זיי געוואָלט קריגן ברויט—די דייטשן
 זיינען אָבער שלעכטע.

נאָכדעם איז געקומען ווינטער. אַ שווערער און
 הונגעריקער ווינטער. ביי זייער שָבן אין שטוב איז
 געווען אַ יינגעלע, האָט ער אויפגעהערט צו קענען גיין
 מחמת הונגער, זיין קאַפּ איז אים מְשונה-גרויס גע-
 שוואַלן געוואָרן, די אויגן אויסגעקוילעכט און אויסגע-
 טייפּט, זיי גלעוערנע, ער איז אַ גאַנצן טאָג געועסן
 אויף די קאַלטע שטריי פון שלאָפּבאַנק אין קאַלטן
 שטוב און געפיסן אַ שטיק געפרוירענע ברויטשקע,
 ביז ער איז געשטאַרבן. זיין נאָמען איז געווען בע-
 רעלע.

יואליק פלעגט אָפּשטיין שעהן מיט דעם שוואַרצן
 מעפּל ביי דער קיך. זיך שטויסן מיט די ווייבער,
 מיט גרויסע יידן און נאָכדעם טראָגן אַהיים דעם וואָ-
 רימן מעפּל, אַריינשטעקן זיין קאַפּ און גייענדיק וואָפּן

די ווארימע וואסער פון די שווארצע וויקע. די וויי
בער פלעגן ריידן, אז פון די שווארצע וויקע ווערט
מען קראנק און מען שטארבט. יואליק האָט פאר
דעם ניט מורא געהאט.

הָאָט יואליקס מאמע אויסגעזוכט אַ ניע מלאכה—
זי פלעגט אוועקגיין מיט יואליקין אין וואלד נאָך האַלץ.
עס איז געווען ווינטערצייט. אין ווייסן פארשניטן
וואלד האָבן די דייטשן געהאקט די בוימער. מען
פלעגט לאָזן די אַרימע ווייבער אויפקלייבן און צונע-
מען די האַלענדושעס. יואליק האָט עס געזען צום
ערשטן מאל, ווי אזוי מען זעגט אונטער אַ בום, ווי
אזוי מען מוזט אַ צי מיטן שמריק און דער בום
מוזט אַ געשריי און פאלט אום— באַץ! אין ער רייסט
נאָך מיט זיך יונגע ביימלאַך, די דייטשן ברענגען
האַלץ אויפן שניי און ווארימען זיך. עס קנאקט אַ
רויטער פלאם און פלאקערט מיט אַ געדוכטן רויך.
עס איז גוט צו ווארימען זיך. זי לאָזן. ביי די ביי-
מער אַרבעטן געשמאק די העכ. די זעגן ביסן און
קײען מיט זייערע ציינער די בוימער. אין אַין וײַט
פארווארפט מען די שמריק און מען שרייט עפעס

היך, אין אן אנדער זייט לאָזט מען שוין אַראָפּ אַ
 בוים... מען קען אזוי שמעהן אין וואַלד צען שעה
 און זיך איינקוקן. אָבער יואליק מיט זיין מאַמען האָבן
 אן אַרבעט - זיי קלייבן די אָפגעבראַכענע צווייגן,
 מאַכן בינמלאַך מיט זייערע שמריק און טראַגן אין
 שטאַט אַרײַן. פון וואַלד אין שטאַט זיינען דריי
 וויאַרסט, גייט מען פאַמעלאַך, מיטן בינמלאַ צווייגן
 אויפן פלייצע, פאָרויס גייט יואליק, נאָך אים גייט די
 טאַמע, גייען נאָך ווייבער, נאָך יינגלאַך, אפילו מיידל
 לאַך אויך. מען טראַגט אין שטאַט אַרײַן צו פאַרקויפן.
 פאַר דער צייט איז די טאַמע געוואָרן גאָר אן
 אנדערע: זי האָט שוין גרויע האַר, איר קלד און
 בּגדִים זיינען אַקוראַט ווי יואליקס - שלעפט זי אויף
 זיך אַרויף דעם טאַמנס צוריסענעם רעקל מיט די
 לאַנגע אַרבל, טוט אָן אַניף זיך עפעס אַ צעריסן טוך,
 בינדט זיך צו און בינדט זיך איבער, דרייט אַרום
 מיט שמאַמעס די צעריסענע, לאַסמענע שיד און גייט -
 אן אַרים מענטש. מערניט צומאָל גייט איר עפעס
 אונטער אונטערן האַרצן, עס ווערט איר ניטגוט, זעצט
 זי זיך אָפּ מיטן בינמלאַ האַלענדזשעס און קרעכצט:

— גלייכער דער טויט... גלייכער...

ווערט יואליק בלייך און צעשראקן. ער איז שוין
א גרויסער יינגל, וואָס האָט נישט מורא פאר קיין זאך,
נאָר ס'שטעלן זיך אים טרערן אין די אויגן:

— מאמע, הייב זיך אויף...

עס איז געווען אין רעכטן מיטן פון זעלביקן וויי-
טער, ווען די מאמע האָט אָנגעהויבן אַוועקצוגיין אויף
נישט די. יואליק האָט אַליין אויפגעשלאָגן מיט דעם
טאטנס האַמער אַ גרויסן שליטן און איז אַוועק מיט
דער מאמען אין דאָרף. דאָרט קויפט די מאמע אַ
האַלבן זעקל קארטאָפּל, בעצאָלט פאר אַ פּוּד גרויפן,
אַמאָל טרוגט זי עפעס מער — פירט מען דאָס אין
שטאָט אַרײַן.

די מאמע מיט יואליקן מיין דאָך פארדינען.
האַבן די דייטשן פאַרוואַגט, אַז מען מאַך נישט פון די
דערפער פירן אין שטאָט אַרײַן, האָבן זיי געשטעלט פאַט-
רולן און נעמען צו ביי די אַרימע ווייבער, וואָס טראָגן
עפעס מיט זיך און שילטן און שרייען!

— צום דאָנער וועטער!

האַט מען אַמאָל ביי יואליקס מאמען אויך צוגע-

נומען. זי האָט געבעטן, זי האָט געוויינט — עם האָט
אָבער ניט געהאָלפֿן. די פּאַטרוֹלן שלאָגן זיך מיט
ביקסן:

— „צום דאָנער וועמער!“

אָבער ביינאַכט איז די וועכטערס קאַלט צו שטיין
ביי די וועגן און הימן — לאָזן זיך די וועבער ביינאַכט
דורכן וואַלד. ווער עם גנבעט זיך דורך מיט קאַר-
טאָפּל, ווער עם גנבעט זיך דורך מיט גרויפֿן.
איז איינמאָל היינטער ביינאַכט געפּאָרן מיט זיין
שלימל אין וואַלד יואַליק מיט זיין מאמען. יואַליק
איז איינגעשפּאַנט און זיין מאמע שטופט דעם שלימל
פון הינטן.

עם איז געווען אַ פּראַסטיקע נאַכט — עם האָט
געסמאַליעט. די הויכע ביימער האָבן דאָרט עסקים
געהאַט מיט די שמילע שמערן פון דעם ווינטערדיקן.
פּראַסטיקן הימל. דאָרט צווישן די ביימער איז ווייס
און שרעקנדיק, דאָרט שפּאַצירן אַרום ניטגומע צווישן
די ביימער און הירן ניט אָן דעם שניי... פּרייראַכער
איז נאָר פון דער לֵבְנָה, וואָס שפּאַצירט און רוקט
זיך, און גליטשט זיך איבערן הימל.

זיי ביידע גייען שוין פון לאנג געשפאנא אין זייער
 שלימל. זיי פאָרן אַצונד אינמיטן נאַכט פון דאָרף און
 דארפן זיך אַרײַנגענען אין שמאַט אַרײַן. סקריפעט
 זייער שלימל אויפן שניי און ביידע, מאַמע און זון,
 שלעפן זיך, שלעפן און ס'איז קאַלט, און עס איז אזוי
 ווייט דער וואַלד. די הענט און פיס זיינען אזוי אומ-
 געוויינלאַך שווער געוואָרן. אויף זייער שלימל ליגן
 צוויי זעקלאַך קאַרטאָפֿל.

— מאַמע, נאָך ווייט?...

— נאָך ווייט...

נאָכדעם איז דער מאַמען עפעס אונטערגעגאַנגען
 אונטערן האַרצן און עס איז איר שמאַרק נימגומ גע-
 וואָרן ביז צו חלָשן — גאָר אַנדערש ווי אַלעמאַל, זי
 האָט זיך געמוזט צוועצן אויפן שלימל און ניט געקענט
 ריידן אַ וואָרט און יואַליק האָט זיך געבעטן אַ צע-
 שראַקענער:

— נו, מאַמע... נו... וואָס איז... .

און אין דער אויסגעשטערנטער, פראַסטיקער
 נאַכט האָט די לָבָנָה העל געמאַכט דעם שוואַרצן
 פֿנים פון זיין מאַמען, זיך דורכגעוועבט מיט אירע

גרוע האר, וואס האָבן אַרויסגעשטעקט פון אונטערן
 טוך, די הויכע ביימער האָבן זיך אַ רגע אַ שאַקל
 געטאָן סודותדיק איינע צו די אנדערע, ווי זיי וואָלטן
 עפעס וויסן.

— וואָס איז דיר, מאַמע?... — האָט דער צעניאָ-

ריקער זון געפרעגט מיט געוויין.

— פֿרוביר פֿאַרן, יואַליק... מיר איז ניטגוט..!

האָט זיך יואַליק איינגעשפּאַנט אין שליטן, אַ
 דריי געטאָן אויף לינקס, אַ צי געטאָן, דער שניי האָט
 זיך צעסקריפעט און דער שליטל איז אַוועק.

איז געלעגן די מאַמע אָנגעשפּאַרט און פֿאַר-
 וואָרפן מיט איר גרויען קאָפּ אויף די קאַרטאָפֿל און
 די זיבֿערנע לֶבֶנֶה האָט אַקוראַט, ווי אַ מאַמע אַן
 אַלְמָנָה, געקוקט אויף איר און געקוקט אויך ערגעץ
 ווייט, וואו עס ליגט אויף אַ באַרג אַן אַרימער זעל-
 נער מיט אַ פֿאַרבלומיקטער שוואַרצער באַרד...

און יואַליק איז געגאַנגען איינגעשפּאַנט אין שליטן,
 ווי אַ יונג פֿערדל, די היטל אַרצפּאָגערוקט, דער לֶאָנ-
 גער רעקל איבערגעבונדן, דער קאָפּ אויפגעריסן אינ-
 דערדוויך, געשלעפט די קאַרטאָפֿל, געשלעפט די

מאמען און זיך געוואונדערט, למאי וואוהין מען פאָרט
ניט, קומט אַלץ אַרויס די לבנה אַנטקעגן...

III

נאָכדעם איז יואליקס מאמע געשטאָרבן. צוויי
וואָכן צייט איז זי אָפגעליעגן אין בעט. זי איז אַלץ דאָ-
רער און קלענער געוואָרן. יואליק פלעגט לויפן צו די
שפּנים, גיין אין אַמוזסטן אַפּטיק נאָך רפּיאַות, פון
קוך ברענגען די וואַרימע וואַסער מיט די האַרטע,
שוואַרצע אַרבעט, עס האָט אָבער ניט געהאַלפּן — זיין
מאמע איז געשטאָרבן.

ער, יואליק, האָט דאָס זיך אַליין דערקלערט אין
יענעם פּרימאָרגן. אז זיין מאמע איז געשטאָרבן, ווען
זיין מאמע איז אַקוראַט געשטאָרבן — אינאַונט, פּיינאַכט,
אַדער פּאַרטאָג — האָט יואליק ניט געוואוסט. ער האָט
יענע נאַכט געשלאָפּן. קיין טויטן האָט ער נאָך קיינ-
מאָל ניט געזען פון נאָענטן, נאָר ער האָט דאָס פּאַר-
טאָג דערזען אויף זיין מאַמעס פּנים, אויף זיין מאַמעס
אַראָפּגעהאַנגענע האַנט צו דער ערד, אויף איר אָפּע-
נע טויר און ציין און אַראָפּגעלאָזענע ליפּ, אויף אירע

ווייס-ארויפגעקוילערטע אויגן - דאָס איז געשטאַרבן...
 צום בעסטן האָט ער דאָס פארשטאַנען נאָכדעם, ווי
 ער האָט מיט זיינע הענט אָנגערירט זיין מאמען, איר
 פֿנים, איר נאָז, איר האנט און זי האָט געשוויגן. ער
 האָט זיך עפעס נאָדנע דערשראָקן פאר דער אומגע-
 וויינלאַך שווייגענדיקער מאמען.

ער האָט זיך קורם דערשראָקן און נאָכדעם האָט
 ער זיך צעוויינט. מיט די הענט האָט ער די טרערן
 צעשמירט איבער זיין ברויטן פֿנים, האָט פון כּוֹרָא
 געעפנט די טיר פון זייער דוֹרָה און געוויינט צו די
 קאַלטע, שוואַרצע טרעפּ:

— די מאמע איז געשטאַרבן...

און נאָכדעם האָט ער אין יענעם פּלוילאָכן פּאַר-
 טאָג געקלאַפט אין דער קאַלטהער, הילצערנער טיר
 פון דער שְׁבִנְטע, וואָס האָט געוואוינט אויף דיוועלבי-
 קע טרעפּ. דאָט מען געעפנט פּאַרשלאָפּענע די טיר
 און מען האָט אים געפרענט, וואָס ער וויל. האָט ער
 ניט געוואוסט וואָס צו ענטפערן און האָט געוויינט.
 דער פּאַרשלאָפּענער ניט אָנגעטאַנענער שְׁבִין האָט
 אָנגעקוקט דעם פּאַרוויינטן און פּאַרקלעמטן יואליק.

וואָס האָט אינעווייניק אין זיך געבליפעט, האָט ער
ניט געוואוסט, וואָס יואליק וויל פון אים. נאָר אז די
צעשוידערטע שְׂכַנְטֵע איז אויך צו אַ דערשראָקענע צום
טיר, האָט זי זיך אַ כאַפּ געטאָן:

— זעסט דאָך... זיין מאַמע איז מסתמא געשטאָרבן...
אז יואליק האָט דאָס דערהערט, האָט ער זיך
הילכטי צעוויינט און די מענטשן האָבן ניט געוואוסט,
וואָס מיט אים צו טאָן.

איז ער געבליבן שוין אינגאנצן אַ יתום — אַן אַ
טאַטן און אַן אַ מאַמען.

IV

אויף זייער הויף האָבן געוואוינט דייטשן, דייטשע
זעלנער. יואליק איז שוין פון פֿאַנג געווען היימיש מיט
די דייטשן. ער האָט געוואוסט, ווער עס הייסט פֿראַנץ
און ווער אַרטור און וואו אַרטור איז אַ גאַנצן מאַג.
ער האָט זיי שוין ניט איינמאַל געהאַלפֿן ברענגען צו
טראַגן פֿעקלֿאָך פֿון קאַזינאַ צו זיי אַהיים.

דיינט, אז מען האָט שוין אַרויסגעפירט יואליקס
טאַטען, און ער איז אינגאנצן געבליבן אַ יתום, איז ער

צוגעקומען צו דער טיר פון די דייטשן און ער האָט
 ביי זיי אַרײַנגעקוקט, איז צוגעקומען אַרטור און האָט
 אים געגעבן אַ שטיק ברויט. יואליק האָט אַ כאַפּ גע-
 טאָן דאָס ברויט און איז אָפּגעלאָפּן, פּרײַענדיק זיך
 צו זיך אַלײן.

אַז ער האָט אָפּגעגעסן, האָט ער געוואָלט עפעס
 טאָן פאַר די דייטשן, איז ער צוגעקומען צוריק צו
 זייער דירה און געזען זיי אַזוי פּראַנץ מאַכט פון האַלץ
 פאַרזיצעס אויף זייער וואַנט. האָט ער געפּרעגט אויף
 דייטש:

— קען מען אויסקערן די דיל? ...

— יאָ... קאַנסט... — האָט ער אים געענטפּערט.

יואליק האָט פּלײַסיק און געשיקט אויסקערט און

ריין געמאַכט די שטוב, האָט אַרטור אים גערימט:

— ביסט אַ בראַווער קערל...

ער האָט צופּרירן געשמייכלט פון דעם, וואָס

דער דייטש רימט אים, און דאָס שמיל געלעכטערט

איז דורכגעפּלויגן איבער אים און זיינע צעפּליקטע

באַנדרים, ווי אַ פּייגעלע.

האָט ער אַזוי אָנגעהויבן אַרײַנגיין צו די דייטשן,

פֿאַרלגן אַ גאַנג און זיי פֿלעגן אים געבן קאווע און
ברויז מיט מאַרמעלאַד און צומאַל - שטיקלאַך פֿלייש
פון בלעכענע פּושקעס.

אַמאָל האָט אַרטור אים געגעבן טרינקען דעם
לייכטן שנאַפּס פון סאַלדאַמישן ברעכל. יואליק האָט
זיך אפילו אָנגעשיכורט, ער איז געוואָרן אינגאַנצן
רויט, זיך געוואַקלט אויף די פיס און מאַדנע גע-
שמייכלט. דער גרויזאַכער אַרטור האָט הויך גע-
לאַכט:

-- דער קליינער איז באַזויפן... זאָ וואָר איך לעב...
בייטאָג פֿלעגט ער פאַרפאַרן ווערן אויף אַ פּאַר
שעה אין קיך. ער האָט דאָרטן נישט אויסגעוואָגט, אַז
זיין מאַמע איז געשמאַרבן און ער פלעגט באַקומען
אויך איר חילוק און פֿלעגט דאָס אויפֿעסן צוואַמען.
געכטיקן פֿלעגט ער איינער אַליין אין דער גרויסער
שטוב, וואו זיין טאַטע פֿלעגט מאַכן די שאַפּעס. ער
פֿלעגט נישט אויסמאַן די בגדים, איינקווערן זיך אין
דער פינסטער און שלאָפן אין דער קאַלטער בעט.
אַמאָל אינמיטן נאַכט, בַּשַׁעַת דער אָפּגעשפּילדעטער
לאַרן פֿלעגט אַ קלאַפּ טאָן אין פענסטער, פֿלעגט ער

דיך אויפכאפן א דערשראָקענער, זיך גיך אויפועצן א
פארשלאָפּענער און מיינקן, אז זיין טאטע איז גע-
קומען.

אינמאל האָט געטראָפּן אזא מעשה, וואָס האָט
אים אינגאנצן צעקרוגט מיט די דייטשן, באַזונדער מיט
דעם אַרמין אַרטור. יענער האָט אים אַליין געלאָזן
אין שטוב, ער וואָר אַכטונג געבן אויף די קאווע,
וואָס האָט זיך געקאַכט. יואליק האָט דערוען אויפן
פאַריצע די בלעך מיט די מאַרמעלאַד, האָט זיך
אום זייער פאַרגלוסט אַ ביסל מאַרמעלאַד. אַגב, האָט
זיך אים מאַקע זייער געוואָלט עסן. האָט ער זיך גע-
שטעלט אויף אַ שמוץ און אויסגעצויגן די האַנט צום
בלעך. האָט אָבער דער דייטשער זעלנער אויך גע-
האַט אַ גרויסן ברוינעם הונט, איז דעם הונט ניט גע-
פעלן געוואָרן, וואָס יואליק טומ, און ער האָט זיך
אַ שטעל געטאָן מיט ביידע לאַפּעס אויף דעמועלביקן
שמוץ—יואליק האָט זיך דערשראָקן. ער האָט געמיינט,
אַז עמיצער האָט אים אָנגעכאַפט ביים פּוס. ער האָט
אַ ציטער געטאָן און אַראָפּגעוואָרפּן די בלעך מיט די
מאַרמעלאַד, האָבנדיק שוין געדיכט אינגעשמירט זיין

גאנצע האנט. אין דער רגע איז גראָד אָנגעקומען דער
גרויער דייטש און אַלץ דערוען.

— צום דאָנער וועטער! — האָט ער זיך צע-
שריען, און אָנגעהויבן שלאָגן יואליקן. דער הונט האָט
עפעס דערפילט נישט גוטעס און ער האָט אָנגעהויבן
צו בילין. יואליק האָט זיך דערשראָקן און איז אַנט-
לאָפן און איז שוין מער צו די דייטשן נישט געגאָנגען.
וואָס זאָל ער איצטער טאָן?

איז אים געבליבן דאָס שליטל, מיט וועלכן זיי
פלעגן פאָרן אויף נישט היי אין דאָרף אַרביין און זיך
אַריינגענען דורכן וואַלד אין שטאַט אַרײַן, האָט ער
גענומען זיין מאַמעס ירוּשָׁה — דעם שליטל — עב אַרויס-
געשליפעט פון שטוב, באַטראַכט די אונטערגעשלאָגע-
נע אייזנס, איז אים געקומען אַ פלאַן אין קאָפּ און ער
איז מיט דעם שליטל אַרויסגעפאָרן פון הויף.

אַז מען פאָרט אַרויס מיט אַ שליטל אין גאַס,
קען זיך מאַכן אַ פעקל אונטערצופירן און מע קען
עפעס פאַרדינען. אויב נישט, וועט ער צופאָרן צו דער
קיר און וועט דאָרט עסן דעם וואַרימן. שיטערן
קרופטיק.

יואליס איז צוגעפארן צום ראָג גאס. די יינגלאך,
וועלכע שטייען דאָרט שוין לאַנג מיט זייערע שלויט-
לאך, האָבן אומצופרידן אָנגעקוקט דעם נייעם ברעמדן
יינגל, וואָס איז דאָרט צוגעקומען — זיי אליין פארדי-
נען גאָרניט, איז נאָך צוגעקומען אַ נייער.

— זיך זיך אַ בעסערע שטאַט... האָט איינער צו
גיס געזאָגט.

די איבעריגע יינגלאך האָבן אָנגעהויבן אים אוועק-
צומרייבן.

אז דאָרט געשטאנען עפעס אַ ייד אַ בעל-עגלה,
וואָס האָט זיך פאר אים אָנגענומען:

— לאָזט אים, לאָבוסעס, ער האָט ניט קיין מאַטן
אין ער האָט ניט קיין מאַמען...

דאָס האָט געווירקט אויף דעם קליינעם עוָלם
פון גאס אין מען האָט אים געלאָזן שטיין און אפילו
נייגערדיק אָנגעקוקט.

— אז ער איז אזא ברעכל... האָט זיך איינער
פון די יינגלאך אָפגערופן.

דער עוָלם קיָברה-לייט האָט אים הינט געלאָזן
דעם ערשטן מאַכן אַן אָנהייב.

יזאליק האָט אוועקגעפירט אַ זעקל זאָלץ פון
מאַרק אַרפּאָפּ.

V

יזאליק אין ניט לאַנג געווען אַ באַלעבאָס איבער
זיין מאַטנעס און מאַמעס דירָה. ער האָט באַוווּן אויס-
צופאַרקויפּן די איבערגעבליבענע ווירטשאַפּט, די אַל-
טע האַלשענע שאַפּע, דעם קיך-מיש, די שוואַרצע
טעפּלאַך — ער פּלעגט פירן סוחרים צו זיך אין שטוב
אַרײַן, אויפּשליסן און צושליסן די טיר, זיך דינגען
איבערן מַקָּת, און סוף-בל-סוף פאַרקויפּן. די דירָה
איז כּמַעַט אינגאַנצן ליידיק געוואָרן. דעמאָלט האָט
איינמאַל דער באַלעבאָס אויפּגעהאַנגען אַ שלאָס און
יזאליקן גופּא מער ניט אַרײַנגעלאָזן, אַמילדו אינעווייניק
איז נאָך געשטאַנען זיין בעטל מיט דער קליינער רוי-
טער קישן אָן אַן אויבערציכל מיט דער האַריקער
קאַלדרע. האָט יזאליק אַרײַנגעקוקט דורכן לאַך פון
שליסל, געקוקט אין זייער לידיהער שטוב אַרײַן, וואו
עס איז נאָר זיין בעטל געשטאַנען. אים האָט פאַר-
דראָסן אויף דעם באַלעבאָס, איז ער ניט אָפּגעגאַנגען,

ער האָט נאָר מַעֲשֵׂה בַעַל-עֲגֻלָּה צורעכט געמאַכט
דעם שמריה, מיט וועלכן ער איז געווען אַרומגעבונדן.
אַראָפּגערוקט נידעריקער זיין הויף, צעפליקט היטל בײַ
די גרויסע, גרויע אויגן.

איז ער אַוועק געכויפּן אין דער גרויסער, שמו-
ציקער שטוב פון „הַכְּנֶסֶת-אֹרְחִים“. וואו מען קומט
און מען גייט אַוועק, מען שלאָפט און מען שטייט אויף
און איינער ווייסט ניש פון דעם אנדערן.

איז ניטאָ קיין דיר, איז ניש. ער איז נאָר גע-
קומען מיט אַ חֶבְרָה יינגלאַך וועגל-פירער מיט אַ גע-
שריי צום באַלעבאַם, און ער זאָל אים אַרויסגעבן
זיין בעמל, און ער מיט די יינגלאַך האָבן זיך מיאום
געשאַלטן. פאַרשטייט זיך, און דאָס בעמל האָט מען
אים געמוזט אַרויסגעבן און—אויס דירה...

— אזוי באַגייט מען זיך מיט אַ יחוס... — האָט
נאָר אַרײַנגעזאָגט איינער פון די יינגלאַך דעם באַלע-
באַם—אַ קלאַג צו אייך!..

די פּורמאַנעס און וועגל-פירער האָבן שוין גוט
״וואַליקן געקענט. דער יחוס״ האָבן זיי אים גערופן און
אַפט צוגעשאַרט עפעס און פאַרדינען.

דאך איז אים אויסגעקומען זייער אָפּט צו הונ-
 גערן טאָקע שטאַרק וועלן עפעס עסן און ניש האָבן
 בעטן ביי אַ חֶבֶר אַ קיי און שטיין זיך מיט יענעם
 אַ שטיקל ברויט. דערפאַר איז אָבער אינאָונט שטענ-
 דיק געווען פּרילאָך. ווי עס פּלעגט נאָר טונקל ווערן.
 פּלעגט מען גיין אין דער וואַריס-האַלע - אַ גרויסע
 שטוב פאַר גאַסן-קינדער, וואו מען באַקומט אומזיסע
 הייסע וואַסער, מען טיילט זיך מיט אַ סאַכאַרינקע
 און מיַרינקט. דאָרט שטיפט מען איינע מיט די אַנ-
 דערע. מען שלאָגט זיך מיט די הימלען, מען מאַכט
 פון צען-פופּצען יינגלאָך אַ באַרג שטאַטעס, איינע
 אויף די אַנדערע, איינע אויף די אַנדערע, ביז גאָר
 אינדערהויך. דאָרט דערציילט מען אויך נסים און גע-
 לעכטערס פון גאַנצן טאָג און יואליה שטעלט פאַר,
 ווי אזוי דער הינקעדיקער און שטומער, מעשענער
 קאָפּ בעט נַדבות אין גאַס. מ'קען פּלאַצן פון גע-
 לעכטער!

אז עס ווערט שפעט, כאַפט זיך יואליה אַרײַן
 אין הַכְּנֶסֶת-אֲוֵרֹחַים. מען וואָלט אים שוין דאָרט גע-
 וויס ניש געלאָזן געבטיקן, נאָר דער שְׂמִישׁ ווייס גאַנץ

גומ, אז ער איז א יחוס, טאָ וואָס זאָל ער מיט אים
טאָן? ... געפינט יואליק א ווינקל, שפארט זיך אריין,
קנורעט זיך צונויף און ווערט אנטשלאָפן. ניט עמי-
צער ווייס פון אים, ניט עמיצער הערט פון אים, עס
שמעקן נאָר אַרויס זיינע ברייטע צערויסענע דייטשע
שיך מיט די אייזנס אין די טרעטערס.

איז אזוי אוועק טאקע א לאנגע צייט, א סך
חדשים, יואליק האָט זיך שוין אויסגעלערנט א סך
מיאוסע זאכן. ער האָט געטאָן וואָס די אנדערע יינג-
לאך האָבן געטאָן — אראָפּגעכאַפט פון א גווישן וואָגן,
אמאָל טאקע עפעס אַרויסגעשאָטן פון א קרעמערשן
זעקל, וואָס ער האָט געפירט ביי זיך אויפן וועגל,
און יואליק איז געווען גאנץ פלינק אויף דעם — ער
האָט געזען, ווי אנדערע מוען און אויך געטאָן.

נאָר אָט איז איינמאָל מיט אים פאַרגעקומען א
זאך, וואָס האָט זיך זייער שלעכט אויסגעלאָזן. שול-
דיק זיינען ביידע פּורמאַנישע יינגען — זיינוויל פלייצע
און איטשעלע.

די ביידע פּורמאַנישע יינגען ווייסן פון א שטאַל,
וואו עס ליגט חויר-האַר, אן אונטערשטער שטאַל.

דארף מען פון אויבערשטן שטאל דורכן סטעליע
 אריינקומען אין אונטערשטן, וועלן זיי מאכן א לאך
 און מיט א שמריק יואליקן אראפלאזן אין אונטערשטן
 שטאל, ער וועט נעמען די תורה-הער און זיי וועלן
 אים ארויפציען צוריק א באר מאל נאך אזוי, ווערן
 זיי רייך-אים, יואליקן, גיבן זיי א בארג מיט געלט...

— יואליק איז א קלוגער יאט... — ער וועט קע-
 נען — האָבן זיי אים געקלאפט אויפן פלייצע, בשעת
 ער איז געשמנאען לעבן זיי א צעטומלמער, ווי ער
 וואלט אראפגעקוקט אין א טיפן קאלטן ברונעם.

זיי זאָגן, אז ער האָט ניט פארוואָס מורא צו
 האָבן אויף זייער אַחריזת, נישקשה, די גאנצע געטיב-
 טע וועט געדויערן צוואַנציק מינוט.

מען מאָר ניט גנבענען? — לאַכן גאָר פון דעם
 די פורמאנישע יינגען, זיי האָבן שוין ניט איינמאל גע-
 גנבעט — און גאָרניט.

און זיי ריידן אזוי שמרענג און אזוי מאַדנע, אז
 מ'קען זיך גאָרניט אָפּזאָגן און ארויסדרייען.

יואליקן האָט זיך געדרייט אין קאָפּ, עס האָבן
 אַנדערש געלאַנצט ביי אים די אויגן, די יינגען האָבן

אים אריינגענומען צו געליען אין שיינקל, געגעבן עסן
און צוגערעדט:

— ביסט א קלוגער און א פלינקער יאט... דו
מאכסט דאס איינס און צוויי...

איז אים געפעלן געוואָרן, וואָס די יינגען ריידן
זעגן אים צוויי און ער האָט זיך בַּרְיָהֵש אָפּגערוּפֶן:

— עם שפּילט ביי מיר גאַרניט קיין ראָליע, טאַ-
קע איינס און צוויי און פאַרטיק!..

צוויי איז ער מְרוּצָה געווען.

VI

עס איז דעמאָלט געווען אינאַוונט. אויפן הויף
בון די תּוֹר־האַר איז אַרויפגעפאַרן די פּוּר מיט די
פּוּרמאַנישע יינגען און פּוּרמאַרשט דאָרט ביי דעם היי-
הענדלער געקויפט וְהִי פאַרן פּערד. געלאָזט דעם
פּערד דאָרט אַ ביסל זיך אָפרוען. יואליק איז געווען
מיט זיי. אויפן הויף איז געווען שטיל. פאַרויכטיק
האַבן זיי זיך אַלע דריי דערקליבן צום אויבערשטן
שטאַק. צום שטאַק האָבן זיי געהאַט אַ נאַכשליסל,
האַבן זיי געעפנט דעם שטאַק און אַלע דריי אַהין

אריין. אויסשניידן אַ לאַך אין סטעליע איז ביי די פּורמאַנישע יינגען ניט שווער געווען—איינס און צוויי און פאַרטיק. יואליקן האָט מען אָנגעטאָן אַ ברייטן לעך דערנעם פּאַס, אויפן פּאַס האָט מען אָנגעבונדן שטריק און מען האָט אָנגעהויבן אים אַראָפּצולאָזן.

— באַלד רעכטס ליגן די געפּאַקטע פּעקלאַך מיט חזיר-האַר... וועסט אָנטאַפּן די שטעכיקע... האָבן זיי אים אָנגעזאָגט.

ער האָט זיך געלאָזן אין דער נידער, אין דער פינסטער. בַּשֶׁעַת מַעֲשֵׂהּ איז אים פּאַר די אויגן געקוי מען זיין מאַמע. פאַרוואָס? ווי אזוי די מאַמע? — סתם אזוי, אין דער פינסטער, אין שרעק איז געקומען פאַר זיינע אויגן די מאַמע און שטיל גערופן:

— יואליק... יואליק...

ער האָט זיך געלאָזן נידעריקער אין דער פינ-סטער און עס האָט זיך אים געדוכט, אז ער לאָזט זיך עפעס אין אַ גרויסן, כאַלטן קעלער. פּרוּצונונג האָט ער דערפילט, אז ער איז געבליבן שמיין אויף די פּיס. ער האָט ניט געוואוסט וואו צו גיין. ער האָט פאַרגעסן, וואו איז רעכטס און וואו איז לינקס.

ער האָט געשפּירט, אז עמיצער גייט גלייך צו אים
און נעמט אים אָן באַלד דוּקא פאַרן האַלד. פּרִי צו
וויסן, וואָס מיט אים איז, האָבן די יינגען אים אַ צי
געטאָן פאַרן שמריק. ער האָט דערפילט, אז עמיצער
האָט אים אַ ריר געטאָן אין דער פינסטער, האָט ער
זיך דערשראָקן און געווען זיכער, אז עמיצער האַלט
אים, און האָט אָנגעהויבן צו שרייען ניט מיט זיין
קול:

— גוואַלד! ... גוואַלד! ... ראַטעוועט! ...

האָט ער דערהערט קלאַפן איבער זיין קאָפּ,
נאָכדעם האָט ער דערשפּירט, אז די שמריק זיינען
עפעס לויז געוואָרן. האָט ער זיך אָפּגעזעצט אויף
דער ערד, עס איז געווען שטיל. קיינער איז ניט גע-
ווען לעבן אים. האָט ער זיך דערמאָנט אָן די חויר-
האַר און אָנגעהויבן זוכן. ער האָט מיט די הענט
דערמאָפּט עפעס שטעכיקס. הייסט עס, אז ער האָט.
איצטער דאַרפן זיי אים אַרויפציען אינדערהייך, נאָר
זיי ציען ניט:

— נו... נו... — האָט ער גערופן, נאָר קיינער

האָט אים ניט געענטפּערט — שטיל. האָט ער אַ

צי געמאָן מיט אײן שמריק, פֿידי זיי צו דער-
מאָנען, נאָר די שמריק איז אינגאנצן אַראָפּגעפּאַלן
אויף אים, אים-אויפן קאַפּ-ווער שלאָגט זיך דאָס?—
ער האָט זיך דערשראָקן.

האַט ער געוואַרט אין נאָכרעם געפרובט רופן:

— נו... שוין... נו... איך האָב!... נו!...

אַבער קיינער האָט זיך ניט אָפּגערופן. ער האָט

דעמאָלט פרובירט אַ צי מאָן פאַר דעם אנדער

שמריק— ער איז אויך אַראָפּגעפּאַלן. הייסט דאָס, אַז

קיינער איז אויבן ניטאָ, סײַטש... וואו זיינען זיי?...

האַבן זיי אים אַליין געלאָזן אין פינסטערן שטאַל?

זיי אַזוי וועט ער אַרויסגיין?...

ער האָט גאָרניט געוואוסט, אַז די פּורמאָנישער

יינגען האָבן דערהערט אים שרייענדיק „גוואַלד!“ האָבן

זי זיך דערשראָקן, ווייל זיי זיינען געווען זיכער, אַז

עמיצער שלאָפּט אין שפייכלער פון די חויר-האַר און

מען האָט דאָרטן געכאַפּט יואליקן. האָבן זיי איבער-

געלאָזן האַק און פּאַק און אַנטלאָסן זיך צו ראַטע-

ווען -- איז יואליק דאָרט אַליין געבליבן אַרומגעבונדן

מיט די שמריק...

וואָס זאָל ער אַצינד טאָן ?

ער ווײַס אַרײַן נײַט, פאַרוואָס אויף אים איז
עפעס אַרויפגעקומען אַ געלעכטער, ער האָט אָנגע-
הויבן לאַכן, לאַכן פון דער לאַך פון סמעלע, פון
דעם וואָס ער איז אין פאַרשלאָסענעם שפייכלער און
קאָן נײַט אַרויסגיין, וואָס אויבן זײַנען נײַט די יינגען,
וואָס איז אַזוי פינסטער, אַז מען זעט נאָרניט; ס'דוכט
זיך אים, אַז ער הערט ווי זייער וואָגן פאַרט אַרָפּ
פון הויף.

האַט ער זיך דערקליבן צום באַרג חויר-האַר
און האָט זיך דאָרט איינגעקנורעט און איז איינגע-
שלאָפן, שלאָפנדיק, האָט ער געפילט, אַז ער איז
שטאַרק הונגעריק, ער האָט זיך עטלאַכע מאָל אויפ-
געכאַפט און זייער געוואָלט אַ שטיקל פריש שוואַרץ
ברויט, נאָר אָבער אַז עס ווילט זיך שלאָפן, שלאָפט
מען.

גלייך פון פרימאָרגן איז דער באַלעבאָס פון
שפייכלער געגאַנגען צו זײַנע חויר-האַר, ער האָט מיט
דעם גרויסן אייזערנעם שליכט און נאָכדעם מיט די
סלענערע שליכטעלאַך אויפגעשלאָסן די טיר און עס

איז העל געוואָרן אין שפייכלער. יואליק איז זיך גע-
 לעגן איינגעוויקלט, שמיל געאַטעמט און געשלאַפן. ער
 האָט זיך אָבער באַלד אויפגעכאַפט, אויפגעזעצט און
 אָנגעקוקט אַ רגע דעם פרעמדן מענטשן מיט דער האַר-
 טער הוט, מיט דעם אָנגעשטעלטן קאָלנער, מיט דער
 טונקל-בלאָנדער בערדל און ער האָט גלייך נאָכדעם
 אַ שפּרונג געטאָן פון אָרט. איידער דער באַלעבאָס
 וואָלט זיך עפעס געכאַפט וואָלט געוויס יואליק דורכ-
 געלאָפן און געלעבט געוואָרן. אָבער זיין אומגליק איז גע-
 ווען, וואָס די שמריק האָבן זיך נאָכגעטראָפּט, לאַנגע
 שמריק, און ווען ער איז שוין אַליין געווען אַרויס פון
 שפייכלער, האָט דער ייד מיט דער האַרטער הט
 אָנגעכאַפט פאַרן שמריק און געשריען איבערן גאַנצן
 הויף:

— כאַפט אַ גנב! ...

יואליק האָט זיך דערטראַקן. ער האָט אויך דער-
 פילט, אַז מען האַלט אים צו, איז ער געבליבן שטיין.
 מען איז אַרויסגעלאָפן פון די הייזער. מענטשן האָבן גע-
 רעדט, געשריען. יואליק האָט דערפילט, ווי דער ייד מיטן
 האַרטן קאַפּעליוש פאַטשט אים איבערן פנים און שרייט:

— זאָג, ווי קומסטו אהער! ... זאָג! ... גנב! ...
 פּאַטשט איינמאַל און נאַכאַמאַל, יואליקס פנים באַ-
 קומט אַן אַנדער אויסזען, די אויגן זיינען אָנגעלאָפּן, די
 באַקן זיינען רויט געוואָרן און ער האָט גערעדט:
 — וואָס שלאָגט איר זיך! ... וואָס האָב איך אייך
 געטאָן? ...

אַב, איז דערווייל אָנגעלאָפּן אַ פּאַליציאַנט, יואליק
 האָט זיך דערשראָקן בַּשַׁעַת יענער האָט אים אָנגענומען
 בירן פלייצע.

— לאָזט אים אָפּ, ס'איז ליזער דעם סטאַלערס,
 גלוי השלום... לאָזט אים אָפּ... — האָט זיך אָפּגערופּן
 געזעס אַ יוד מיט אַ קעסטל סטאַלערישע בַּבְּשִׁירִים,
 אָבער דער פּאַליציאַנט האָט ניט געוואָלט הערן און
 אים אָפּגעפירט אין צירקל.

דאָרט האָט מען רבן געוואָלט ביי אים דערגיין,
 ווער זיינען די זינגערן, וואָס זיינען מיט אים געזען, נאָר
 יואליק האָט זיך פאַרעקישנט און געשוויגן:
 — איך ווייס ניט...

האָט מען אים געשלאָגן, אָבער גארניט דערגיין,
 האָט מען אים אָפּגעראַלט אַ פּאַר טעג פאַר-

שפארט, אים אָנגעשלאַגן און אַרויסגעלאָזן אויף דרויסן:
— גי צום טייוול...

VII

אז יואליק איז פון פאָליציי אַרויסגעגאַנגען, האָט
ער די ערשטע טעג נישט געפונען זיין וועגל — נאָלם גע-
וואָרן, נישטאָ. אָבער די חברים יינגלאַך האָבן זיך גענו-
מען און מען האָט עס אויפגעזוכט. אָבער ער איז שוין
געווען אינגאַנצן אַ צעבראַכענער און אַ קאָליקער. ביידע
רעדער זיינען געווען אַראָפגענומען, מער האָט מען אים שוין
נישט געקאָנט ניצן. דאָס האָט מען זיך אויף אים מַרְחֵם
געווען, בְּשֵׁעַת מֵעַן האָט אים געהאַלטן אין צירקל.
יואליק האָט זיך געמאַטערט אליין ווי ס'איז צוריק צו
מאַכן צו לייט זיין וועגל, האָט צונויפגעשילעפט דראָט,
טשוועקעס און אייזנס, האָט זיך צעריסן די הענט און
זיך געטאַלטן און אז עמיצער פון די גאס-יינגלאַך האָט
אים געוואָלט העלפן, האָט ער זיך געוידלט און געבייזערט:
— מאַראַזויכער... טרעט אָפעט! דו האָסט, מִסְתַּבֵּא,
אַראָפגעצויגן טיינע רעדער... אַ פינסטערניש אויף
דיך!...

און יענער פון די גאס-יינגלאך האָט זיך גערייצט מיט אים .

— זאליק חוירניק! ...

האָט ער געמוזט שוין ווכן עפעס אנדערש, וואָס צו טאָן, וואָס צו טראָגן אויפן פלייצע. איז ער אוועק צום וואַקזאַל וואַרטן אויף אַ פאַרדינסט, נאָר צו אַ רעכטן פּעקל לאָזן דאָך ניט צו די גרויסע, זיינען די פאַרדינסטן גאָר קאַרגע און זעלטן ווען עס מאַכט זיך עפעס פּרנסה.

זיינען אזוי אוועק אַ סך וואַכן, זיין רעקל איז אַ ברוינער און אַ געקעסטלמער — אַ ענגלישער, מערניט ער איז אַ לאַנגער אַ צעריסענער. זיינע הויזן זיינען ברייטע און קורצע, און פון ערגעץ האָט ער באַקומען אַ טובן, איבערגעלייגט היטעלע, נאָר אָן אַ דאַטיק... דרייט ער זיך אַרום ביים וואַקזאַל, ביי די קראַמען און זוכט מיט די אויגן, וואָס עס זאָל אים אַרײַנפאַלן אין האַנט, און אז עס איז ניטאָ וואָס צו טאָן, טשעפעט ער זיך מיט די הינט, וואָס לויפן פאַרבײַ און ווכן אויך רוק עפעס אַרום, ווי זיי וואַלטן עפעס פאַרלאָרן, ווי זיי וואַלטן זיכער עפעס וויסן צו געפינען, פאַרט ער אונטער

מיט לייבל קאטטאנס פור אין ער וועט טון דאָרט ביי
 אים פארדינען. אין לייבל קאטטאן האָט קאָרדווין גע-
 דינט מיט ליווער דעם סטאַלער אין איין פאַלק; ער,
 לייבל, איז געווען אַ איינפאַכער זעלנער אין ליווער איז
 געווען אַ "עפּרייטער", ער האָט געהאַט אַ בענדל אויף
 די טרופּעס, און ער האָט געמאַכט פאַר אלעמען פּסח.
 דערצוילט דאָס לייבל קאטטאן פאַר ליווערס יונגל -
 פאַר זאליקן.

- דין טאטע איז געווען אַ געלערנטער...

כאַפט וך ארויף אויף זאליקס הערן אַ סייט
 גער קלעב, ווי עס כאַפט וך ארויף פאַרנאכט אַ קעגל
 אויף אַ פאַרקאָן און דראַפּעט וך איין און טראַנקעט
 - טאטע - טא טע טאטע...

און דאמאָלט איז טון זאליק גאָר אַ גרויסער
 יונגל. וועט אים אַרין לייבל קאטטאן פאַרנאכט אַ
 וך אין שטוב, הייסט וין ווייב, וי זאָל אים געבן אַ
 טעלער צימוס, זאליק פאַרקוקט וך מַעֲשֶׂה מִבֵּין אויף
 קאטטאנס עטאָוועדיקע און ער ווייס זוכער, און ער
 וואָלט דאָס אַרין געקענט מאַכן - ער האָט געווען אמאָל
 ווי זיין טאטע פלעגט דאָס שניצן.

און ב'שעת לייבל קאשטאן צוואַנגט זיך און גיסט
זיך מיטן הייסן וואַסער און מידלענעס לְכָבוֹד שַׁבַּת און
טרייסלעט נאָכדעם אָפּ זיין באַרד פון וואַסער, און ער
איז צופרידן, וואָס לייזער דעם סטאַלערס יתום האָט
ביי אים געגעסן צימעס, רופט ער זיך אָפּ:

— מ'דאַרף עפעס פון דיר מאַכן אַ פּאַקלית...

נאָר יואליק קוקט זיך איין ווי קאשטאנס ווייב
בענישט ליכט און עס קומט אים פאַר די אויגן זיין
מאַכט, וועלכע ער האָט געשלעפט אויפן שלימל ווייב
מער ביינאַכט דורכן וואַלד און די לְבָנָה האָט באַ
לויכטן אירע גרויע האַר.

ווענדט ער זיך צו לייבל קאשטאן:

— אז איר פאַרט אַרויס מיט סחורה, נעמט מיר

מיט...

און אין יענעם פרייטאָג צונאַכט איז יואליק גאָר
אַ סטאַטיק, ער גייט אפילו מיט לייבל קאשטאן צוזאַ
מען אין קרוין אַרײַן.

און ווייל עס איז שבת און ווייל לייבל קאשטאן
האָט רחֲמָנוּת אויף לייזער דעם סטאַלערס קנדיש, רופט
ער זיך אָפּ צו די בַּעֲלֵי-עֲגֵלוֹת:

— מ'דארף מיט דעם יינגל מאכן א פּאָרֶיַת...

VIII

שטייט ער אזוי איינמאָל אין גאָס און קוקט אים
עפעס צו פארדינען, ערשט די עלטערע וועגל-פירער
האָבן אים אַ רוף געטאָן:

— קום, יואליק, וועסטו עפעס פארדינען...

איז ער מיטגעלאָפן. ערשט די אַרבעט איז גאָר
אַ פריילאָבע.

מען טראָגט פון צווייטן שטאָק אַראָפּ בענקלאַך,
מיטן, שאַפּקעס, מען טראָגט לאַלקעס, קינדערשע פּליט-
קעס, מיטומל, מען האַוועט, עס לויפן אום קינדער,
טראָגן אַראָפּ און שרייען און לאַכן, און יואליק טראָגט
קלייניקע ווייסע בענקעלאַך און מיטעלאַך און לייגט
אויף אַ וואַגן אַרויף...

טוין אַ גרויסער יינגל איז יואליק, אַ גאַנצער
מענטש, און דאָך האָט ער זיך פאַרקוקט אויף אַ קליי-
נער, גלאַנציקער קינדער-טער עטאזשערקעלע, אויף דעם
געזימטל, אויף די קיילאכדיקע קעפּעלאַך, אויף די
פאַרציקעס און געקוקט מעָשֶׁה מְבִינִי, מעָשֶׁה גַעֲלִי-

מִקְאָבָה. ער ווייס גאנץ גוט, ווי אזוי מען מַכּט צווא
עטצוּשערקע, ער וואָלט דאָס קענען מאַכן.

דאָס האָט מען געפירט אַ שול אין וואַלד הונטערן
שטאַט אויף קאַלֶאָניע. עס איז געווען פּרילינג־צייט. צו
טראָגן פון די טרעפּ אַראָפּ איז געווען וואַרים און פּרילי-
לעך און נאָך פּרילעכער האָבן געמאַכט די קינדער
פון שול מיט וויערע געלעכטערס, און דער פּורמאַן
מיכל לעבערס, וואָס האָט אויף זיין דינעם קוואַל גע-
קוויטטעט אויף די קינדער פון שול.

יואליק איז דעם ערשטן מאָל אין אַ שול. אָט
הענגט אויפן וואַנט אַ פּערד, אַן אָמטער, גרויסער פּעוּד,
וואָס אָט נעמט ער און גייט אַראָפּ פון וואַנט און פּאַרט
אָוועק. יואליק האָט צו אים אַ טמייכל געמאָק, אונטער-
געפייפּט און זיך אָפּגערוּפּן:

— אַניאָ, וואַסקאַ... אַניאָ...

יואליקס תּוֹבֵר האָט געשלעפּט גאַנצע קאַכטנס
מיט ביכער. פּולע קאַסטנס. צו וואָס דאַרף מען דאָס
אָזויפּיל ביכער?

— די יאַמן לייענען... די פּרילינגים... האָט זיך אַיי-

גער פון די פּורמאַנישע יינגלאַך אָפּגערוּפּן.

יואליק האָט אַרויסגעצויגן אַ בוך. אים געבלעטערט מיט די קינדערשע נאָר פאַרגרעבטע פינגער און גאָר-ניט געוואוסט, אַז ער האַלט דעם בוך פאַרקערט: — וואָס שטייט דאָ אין די ביכער, מאַטקע?... האָט יואליק געפרעגט.

— עס שטייט באַבע-מעשיות... — האָט מאַטקע גע-ענטפערט און געלאַכט.

און יואליק האָט געטראָגן אויפן וועגל קעסטלאַך און שטעקלאַך און הויכע הילצערנע האַמערס און ניט געוואוסט, צו וואָס דאָס איז. נאָכדעם האָבן זיך די פורן און וועגלאַך געלאָזן אין וועג. יואליק איז געוואָרן שטאַרק נְתַפְעֵל פון דער גאַנצער נְסִיעָה און געלאָפן פון אַלע זייטן פורן, גערעדט גיך און אינדערהויך און גע-שריען צו די פערד.

— ניאָ... ניאָ... ניאָ...

IX

די פורן זיינען אַריינגעפאַרן אין גרויסן וואַלד-הויף, וואו עס זיינען געשטאַנען די פיר גרויסע הייזער פאַר די קינדער. אַרויפפאַרנדיק אויפן הויף, אויפן גראָז און

צווישן די ביימער, האָט זיך יואליק אָפגעשטעלט אַ פארגאפטער און צומומלטער—ער איז צום ערשטן מאָל אויף אזא פריציטן הויף... ער האָט זיך אומגעקוקט אויף זיין צעריסענעם הילוך און זיך עפעס פארשעמט. אַרויפצו הויף האָט זיך געקערט די וועלט. אַ שטיפעניש, אַ לויפעניש, אַ זשווטעריי, געלעכטערס און קולות און אַ קלאפעריי. דאָס לויפן אַרום און עסקן זיך און האַווען די קינדער פון דער קאַלאָניע. מען זעט גאַרניט קיין סוף צו די ביימער, און אין לופטן שפּרינגען שוועבן פלאַטערן בלעךרליי מינים באַשעפענישן און פליגעלאַך, און אויפן דאָך שטייען גרויע פייגל מפל הסאָרטן. צוויי פרעמדע פערד, איינער אַ ווייסער און דער אַנדערער אַ ברוינער פאַשען זיך אינמיטן העלן מאָג אונטער די ביימער, צופן די גראָז און וואַרפן אום מיט וייערע עקן און ציען אויס וייערע העלזער פון צו פרידנקייט און פערדישקייט.

זען האָט זיך גענומען אויספאַקן יואליק האָט גע- אַרבעט פלייסיק און פריילאָך און ווי עמיצער וואָלט אים אינעווייניק יאָגן גיכער, און אין האַרצן האָט אַרומ- גענישטערט אַ מאָדנער וואַרימער און אָנגענעמער ווינטל.

מען האָט געטראָגן אין די הייזער אַרײַן, צעשטעלנדיג
אַראָפּגעלאָזן אויפן גראָז און פול געמאַכט דעם הויף
מיט אַלע סאַרטן און פאַרבן מעבל און מינים שמואַ-
טעס. יואליק האָט איינער אַליין אַריינגעקויקלט די פּאַס
אין קיך, די לאנגע בענק צעשטעלט אויפן הויף, וואו
מען האָט געהייסן, האָט געטראָגן אַ גרויסן הילצערנעם
פערד אין שטוב אַרײַן צו די קליינע קינדער.

ער איז געווען אזוי פאַרטיפט אין טאָן, אז ער
האָט גאַרניט געפילט, ניט באַמערקט, ווי די פּורמאַנעס
זיינען אַראָפּגעפאַרן פון הויף. ער האָט גאָר געפאַמפעט
וואַסער פון נידעריקן אייזערנעם פאַמפּ עמער נאָך
עמער — פאַר אַלע קינדער.

— יאַטן, אייך איז דאָ גוט... — האָט זיך יואליק
אַנגערופן צו די קינדער, וואָס האָבן געטראָגן די שײם-
לען וואַסער אויף די וועראַנדעס זיך אַרומצעוואַשן.
די קינדער האָבן אים אויף דעם ניט געענטפערט,
נאָר זיי האָבן מיט אים גערעדט וועגן אַנדערע תּוֹך-
זאַכן, וועגן דעם, אז באלד וועט מען זיי געבן חלָה
מיט קאַקאָאָ און אז בואָרגן דאַרף מען אויפשטיין זיבן
א זיינער...

נאכדעם האָט מען געדארפט ברענגען פון בעקער
 ברויט. דער בעקער וואוינט דאָ אין וואַלד איבערן וועג.
 יואליק איז ניט פויל. ער גייט צוזאמען מיט די קינדער
 ברענגען. ער וועט טראָגן אויפן פלייצע אַ גאנצן זעקל
 מיט ברויט. עס וואָלט גוט געווען, ווען די קינדער
 וואָלטן געהאט אַ וועגל, וואָלט מען דאָס געקענט צופירן.
 נאָר, אייגנטלאַך, דארף מען נאָר האָבן רעדער, וואָלטן
 זיין רעדער, שלאָגט צונויף יואליק אַ וועגל איינער אַליין.
 עס איז ניט קיין גרויסער קינד.

אַז מען איז געקומען פון בעקער מיט די ברויט,
 איז שוין געווען פאַרנאַכט.

דער חברה-מאַן איז אַ פריילאכער... האָט איינער
 פון די יינגלאַך געזאָגט וועגן יואליקן.

ווייל דאָס איז יואליקן געפעלן געוואָרן, איז ער
 צוועק ווידער מיט חֶשֶׁק פאַטפּען וואַסער און עס אָנ-
 טראָגן אין קיך. ער האָט אינמיטן דער אַרבעט אַראָפּ-
 געוואָרפן פון זיך זיין לאַנגן רעקל, געבליבן שטיין מיט
 זיינע הויך-אַרויפגעצויגענע הויזן, וואָס זיינען אַרומגעבונדן
 מיט אַ שטריק, האָט מיטן אַרבל געווישט דעם שווייס
 און געאַרבעט.

— יאטל, טראג ארויס א קיי...— האָט זיך יואליק
געווענדעט צו א יינגל, מיט וועמען ער איז חבר געוואָרן
ביים וואַסער.

יענער האָט אַרויסגעטראָגן אַ שטיק ברויט מיט
פוטער, יואליק האָט זיך אָפגעזעצט און געגעסן מיט
חָשק, טפעטער האָט ער זיך געשפירט שולדיק פאַר
דעם ברויט און ער האָט זיך גענומען פאַר דעם הויכן
בעזים אַרומצוקערן אַרום קיך...

האַבן זיך די טויל-קינדער איינגעקוקט אויף דעם
פרעמדן יואליק, וואָס קערט זייער הויף, און עפעס גע-
שטוינט און געשטייכלט, מילא, זאל ער קערן מיט דעם
נייעם הויכן בעזים...

ערשט נאָכדעם האָט זיך יואליק דערמאָנט, אַז עס
איז שוין גוט טונקל, אַז ער איז דאָ אַ פרעמדער יינגל,
אַז פאַר זיין אַרבעט האָבן שוין געוויס אָפגענומען די
פורמאַנעס, וואָס זיינען נאָך בייטאָג אָפגעפאַרן פון הויף,
האָט ער אינמיטן געלאָזט שטיין דעם בעזים, זיך עפעס
דערמאָנט און זיך אָפגערופן צום יינגל:

— איך האָב ניט קיין מאַסן און איך האָב ניט
קיין מאַמען...

אין ער איז צוועקגעגאנגען. נישקשה, ער וועט
 זרעפן אין דער פינסטער. איז ער אליין צוועק אין וועג
 צום שטאָט

האָט זיך עפעס אויפגעוועקט אין. חבר, ווי עס
 עפנט זיך אַמאָל אומגעריכט אויף אַ טויער פון אַ סאָד,
 און ער איז געלאָפן צום לערער.

— זאָל דער יינגל דאָ בלייבן נעכטיקן...

— וועלכער יינגל?...

— אָט דער... וואָס איז צוועק... וואָס האָט דאָ

געאַרבעט...

— זאָל ער בלייבן... האָט דער עלטערער גרוי-

לאַכער לערער געזאָגט.

וואַליק איז שוין געווען אַרויפצן אויפן בערגל און

דער יינגל האָט בו אים געשריען:

— יינגל! יינגל! קום צוריק!... יינגל!...

מען האָט ו אים ביים נאָמען ניט אָנגערופן,

נאָר ער האָט אין דער זונקל דערשפירט, אז דאָס

רופט מען אים, און ער האָט זיך אָפגעשטעלט און אומ-

געקערט.

— וואָס? — האָט ער געשריען פונדערווייטנס.

עם האָט אָפגעקלוגען דער געשריי אין וואַלד.
— קום צוריק! ... קום! ... — האָט דער יינגל פון
צווייטן זייט זעג געשריען.

— איך גיי! ... — האָט יואליק געענטפערט.
און נאָכדעם האָט מען געהערט די טריט צוריק
און ביי דעם פרעמדן יינגל האָט עפעס געקלאַפּט דאָס
האַרץ.
יואליק האָט זיך אומגעקערט צו נעכטיקן און
קלאַנגע.

X

אויף מאָרגן איז שוין יואליק ניט געשאנגען צוריק אין
שטאָט: דאָ אין קלאַנגע האָט זיך אָפגעזוכט פאר אים אַר-
בעט. מען האָט גראַדע גענייטיקט זיך אין אַרבעטס-הענט
און יעדער איינער האָט געקענט מיט אַרבעט ברענגען נוצן.
מען האָט געדאַרפט מאַכן בענק אונטער די ביימער,
פאַרריכטן דעם פאַרקן, מען האָט געדאַרפט ברענגען
אין אָרדענונג דעם הויף, מען האָט געאַרבעט אַרום די
פאַליצעס, אַרום די אייווערנע בעטלאַך, מען האָט גע-
דאַרפט אויף צוויי וועגלאַך פירן האַלץ און יואליק איז

דאך ניט געווען פויל אויף ארבעט.
 די יינגלאך האָבן זיך גיך צונויפגעחברט. אין דער
 יינגל-שטוב האָט מען זיך דערוואוסט, אז יואליק האָט
 ניט קיין טאַטן און האָט ניט קיין מאמען, האָט מען
 פאַר אים צורעכט געמאַכט אַ בעטל און מען האָט אים
 גענומען אין הַבֵּרָה אַרײַן.

מען האָט געדאַרפט אויסגראָבן אַ גראָבן אַרום
 פאַרקן, וואָס זאָל אָפּציען די רענק-וואַסער. דער עולם
 האָט געאַרבעט פּלייסיק מיט די לאַפּעטעס. פון זיך
 אַליין איז געוואָרן יואליק אַ „עלטסטער“ און ער האָט
 געקאַמאַנדעוועט, אַקוראַט ווי ער האָט דאָס געדענקט
 פון אַמאָל, פון די דייטשן:

— איך וואָר „פאַרמאַן“... אימער אַרבעט... קערל!..
 די קינדער איז דאָס געפּעלן געוואָרן און ס'איז גע-
 ווען פּריילאך אין דעם וואַרימען, פּרילינגדיקן טאַג אונ-
 טער יואליקס קאַמאַנדע.

מען האָט אין קאַלאָניע איינגעאַרדנט אַ שמירה.
 ביים טירל האָט אַלע מאָל געדאַרפט שטיין אָן אַנדע-
 רער אויף דער וואַך אויף אַ פּאַר שעה. יואליק האָט
 זיך פון האַלץ אויסגעשניצט אַ ביקס, האָט אים אַרויפ-

געלייגט אויפן אקסל און געשטאנען, אלס שומר, ביים אריינגאנג. מאַמער פלעגט עמיץ פון די קינדער וועלן עפעס טאן אָן אַן ערלויבעניש פון קאָמענדאַנט פון דער קאַלאָניע, פלעגט זיך יואליק ערנכט און ביז צעבייזערן:
— צום קרייך, דאָנער וועטער !!!

האַבן שוין אַלע געוואוסט, אז יואליק איז פאַר-
בליבן מיט אַלעמען אין קאַלאָניע. זיין הילוף איז נאָר
געווען אַ ביסל אַנדערש פון אַנדערע קינדער, אָבער
אזוי איז ער געווען גלייך און חבד מיט אַלעמען, ער
האַט אָבער ליב געהאַט מער ווי אַנדערע זיך צו נע-
מען צו די שווערע אַרבעטן.

באַזונדערס האָט זיך יואליק אויסגעצייכנט ביים
מאַכן דעם בריקל איבער דער קליינער סאַזשקעלע —
אַ אמתער בריק, ווי איבער אַ גרויסן טייך. אַ גאַנצע
וואָך האָט יואליק מיט נאָך פיר קינדער אָפגעאַרבעט
ווי אָמתע בַּעַל־מְלָאכּוֹת ביי דעם בריק, פאַרנאכט
אַראָפגעקומען פון דער אַרבעט מיט וייער „פאַרמאַן“
יואליק און מיטן געצייג און צופרידענע.

עס איז אויך געווען אַ גרויסע און וויכטיקע אַרבעט
איינצואַרדנען די פעסטונג מיט די שונעלן, און יואליק

האָט געפירט די מלְחָמָה מיט די עסטרייכער און ער
איז געפאלן מיט אויפן בארג אזוי ווי זיין טאטע — דאָס
איז געוואָרן די וויכטיקסטע שפּיל ביי דער גאַנצער
קאָלאָניע.

פאַרנאָכט און ביינאָכט דערצײלט מען זיך מַעֲשִׂוֹת.
די מַעֲשִׂוֹת הערן זיך איין אלע — סײַ די קינדער, סײַ
אמאָל דער גרויזלאַכער לערער, די סאָסנע-בײַמער
שפּיצן אָן זייערע נאָרען. דערצײלט יואליק פאַר די
קינדער ווי אזוי ער איז געפאָרן מיט זיין מאַמען וויי-
טער-צײט אין ווייסן וואַלד אלײן און באַגעגנט דעם
פאַטרוול. דערצײלט ער אמאָל, ווי ער איז אַ יתום גע-
וואָרן, דערצײלט ער, ווי אזוי זיין טאטע איז געפאלן
אויפן באַרג און ווי אין וואַסער אַרײַן...

— אַאָו!... קומט אַרויס עמוצער פון די לערער
און רופט די קינדער צו דער וועראַנדע און יואליק
צײַגט גאָר אויס מיט די קינדער אַ נייע צײַלעניש
מַעֲשִׂוֹת :

ענדע קאָמענדע דורך אַ נאָדל

דער וואָס וועט וויינען,

דעם וועט מען שראַגן,

אַט-מאַט מיטערע
 פיינע-פיינע בריקערע
 ציפ-צאפ בורצקעס,
 א-פא-פא אינדיקעס
 אייווער-אייווער איקס,
 מלאך-המנות ביקס.

אַבער אז וואליק הערט, ווי דער גרוילאכער, ני-
 דעריקער לערער רופט די קינדער, צעשרעקט זיך
 וואליק, ער מיינט, אז מען וועט אים באַלד אָפּשיקן צו-
 ריק אין שטאַט אַרײַן, מוּלײַעט ער זיך אײַן אין זיך, ווערט
 קלענער ווי ער איז און באהאַלט זיך אין זײַן נײַער
 שוואַרצער, אַמעריקאַנער פּלוּע וואָס ער האָט באַקומען
 דורך די קינדער.

דער נידעריקער לערער צעטיילט אויף מאַרגן די
 באַטעפּטיקונג:

— טראַלקע וועט פאַרן אין שטאַט נאָך בריוו...
 לײַזער וועט פאַרטאָג גײַן צום בעקער נאָך ברױט...
 תּנָה און עטל וועלן נײַען די וועט... מוּשַׁקע און קאַָמֶן
 וועלן גײַן אויף דער קיך... און—וואַלקע...
 וואַלקע דערשרעקט זיך, וואָס מען האָט דער-

מאָנט זיין נאָמען, נאָר באַלד אָבער ווערט ער פֿרײַ-
לאַכער.

זואַלקע וועט מאַכן די שטענגלאַך אין גאָרטן...
זואַלקע קען גוט שניצן... זאָגט דער גרוילאַכער לערער.
און דעמאָלסט גייט מען צופֿרידן שלאָפֿן. ער
האַט ניט וואָס מוֹרָא צו האָבן — ער פֿאַרפֿלייבט שוין
מיט די קינדער.

אדרתם:

שפירא א. גיטלין ווארשע
גאטליק, קראמינאלע פאסטאסטע 1

Wydawnictwo
E. GITLINA, WARSZAWA
Nalewki, Kramy-Nalewki 1.